

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>08.06.2020. године, Наставно научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - др Весна Лукић, виша научна сарадница за ужу научну област Демографија, 28.10.2015. Институт за друштвене науке, Центар за демографска истраживања, Београд, председник Комисије - др Марица Шљукић, ванредни професор за ужу научну област Социологија, 10.11.2019. Филозофски факултет, Нови Сад, члан Комисије - др Снежана Стојшин, ванредни професор за ужу научну област Социологија, 01. 06.2019. године, Филозофски факултет, Нови Сад, ментор
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Љупка (Душан) Мандић Келијашевић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 28.01.1984. Нови Сад, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет у Новом Саду, Мастер академске студије социологије, Мастер социолог</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2010 Докторске академске студије социологије</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране://</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: //</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Цикличност и реверзибилност миграција азиланата у одабраним земљама Западног Балкана
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.</p> <p>Докторска дисертација <i>Цикличност и реверзибилност миграција азиланата у одабраним земљама Западног Балкана</i> кандидаткиње Љупке Мандић Келијашевић садржи 7 поглавља, 304 стране + xiii страна (проред 1,5, фонт Times New Roman 12pt), 12 фотографија, 33 табеле, 289 референци и 3 прилога.</p>

У првом, уводном поглављу (1-7 стр.), кандидаткиња дефинише предмет истраживања дисертације, односно бави се основним карактеристикама савремених миграција, те миграцијама из земаља Западног Балкана. Посебно указује на специфичност миграција азиланата из ових земаља, као и на проблем недостатака званичне евиденције и научних сазнања о овој врсти миграција. Са тим у вези, указује се на значај и потребу истраживања овог феномена.

У другом поглављу „Цикличност и реверзибилност савремених миграција у Европи“, (7-71 стр.) кандидаткиња се бави дефинисањем феномена миграција и специфичностима савремених миграција у Европи. Такође, прави осврт на постојеће теоријске приступе у проучавању миграција, као и на њихове критике које су релевантне за предмет истраживања. У овом поглављу кандидаткиња разматра цикличност и реверзибилност савремених миграција у контексту мигрантске кризе у Европи, затим хронолошки излаже процесе досадашњих миграционих кретања на простору Европе и даје критички осврт на развој управљања миграцијама у Европи. Са тим у вези, посебно критички разматра концептуализацију азила у европском управљању миграцијама, концепт сигурне земље порекла и положај земаља Западног Балкана у европској миграционој политици.

Треће поглавље, које је уједно и најобимније поглавље дисертације, јесте „Истраживање цикличности и реверзибилности миграција азиланата у одабраним земљама Западног Балкана“ (72-242 стр.). Оно садржи шест већих подпоглавља у којима је представљена методологија истраживања, извори података, резултати и њихова анализа.

У првом подпоглављу (72-99 стр.) кандидаткиња даје преглед постојећих извора података у истраживању миграција. Разматрани су социолошки, антрополошки, демографски, статистички, правни и медијски извори, као и извори у области јавних политика и рада међународних организација.

У другом подпоглављу (99-115 стр.) представљене су основне карактеристике цикличних миграција из земаља Западног Балкана, односно из Србије, Босне и Херцеговине и Северне Македоније. Кандидаткиња је анализирала основне податке о овим миграцијама, објашњавајући основне механизме регулације миграција и карактеристике процеса реадмисије у овим земљама.

Треће подпоглавље (116-137 стр.) представља приказ методологије истраживања, односно целокупног рада на терену. Кандидаткиња је образложила избор метода истраживања, стављајући акценат на објашњење значаја примене квалитативне методологије у истраживању овог типа миграција. Објаснила је начин одабира две групе узорка, затим карактеристике основе за разговор као инструмента за прикупљање података, и сам поступак прикупљања података, односно начин реализације истраживања међу организацијама и испитаницима. Дефинисан је основни циљ истраживања - анализа процеса цикличних миграција азиланата у земљама Западног Балкана, односно анализа друштвених аспеката ових процеса. У складу са циљем, постављена је основна претпоставка истраживања у којој се каже да миграције тражиоца азила из одабраних земаља Западног Балкана обухватају већином кретање социјално угрожених/искључених категорија становништва, што их чини посебно рањивим у процесу миграције, односно директно утиче на начин њихове емиграције, и на отежано позиционирање у друштву (тржишту рада, социјалним мрежама).

У четвртном подпоглављу (137-220 стр.) представљени су резултати емпиријског истраживања. Међу резултатима су у посебним поглављима издвојени подаци о насељима у којима је реализовано истраживање, демографске карактеристике испитаника, затим подаци о друштвеном положају испитаника, њиховим породичним односима, образовању, социјалним мрежама, положају у области рада, начину емиграције и повратка, искуствима боравка у емиграцији, проблемима и плановима након повратка.

Пети део овог поглавља (220-233 стр.) представља разматрање концептуализације и пракси

поводом истраживаних миграција на макро нивоу. Кандидаткиња сагледава институционални и хуманитарни приступ азилантима и процесу реадмисије на основу постојећих извора и прикупљених података, те начин стварања специфичног дискурса поводом азилних миграција у земљама Западног Балкана, као и улогу културе сиромаштва у овим токовима.

Шеста целина трећег поглавља (234-242 стр.) обухвата интерпретацију резултата истраживања кроз проблематизацију азилних миграција повратника на нивоу европске политике.

У закључним разматрањима (243-252 стр.), четвртом поглављу, представљена је теоријска синтеза закључака о истраженим проблемима, систематизовани су основни резултати до којих се дошло емпиријским истраживањем, како на микро, тако и на макро нивоу, односно изводе се докази постављених хипотеза.

Завршна поглавља ове дисертације чине: подаци о коришћеној литератури која обухвата 289 референци (252-274 стр.), скраћенице које су коришћене у раду (275-276 стр.) и прилози (277-304 стр.). Први прилог представљају животне приче 40 испитаника који су учествовали у истраживању, а други и трећи прилог су коришћени истраживачки инструменти - основа за дубински интервју и анкетни упитник.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација кандидаткиње Љупке Мандић Келијашевић успешно обједињује теоријску и емпиријску спознају значајних аспеката миграција азиланата у одбраним земљама Западног Балкана.

Обе целине дисертације, и теоријски и емпиријски део, имају велику вредност у употпуњавању научних сазнања како за социологију миграција, за социологију, тако и за друге науке које се баве истраживањем ове појаве. Налази емпиријског истраживања поред научног доприноса теоријама о миграцијама, имају и велики практични значај за друштво, односно за потенцијално решавање проблема ове друштвене групе и овог типа миграција.

Теоријски део дисертације садржи све елементе који су неопходни за формулисање проблема. Основни појмови су јасно дефинисани и указано је на њихове међусобне везе и односе. Кандидаткиња је систематизовала основне карактеристике социолошких и економских теоријских приступа миграцијама. Не прихватајући као основну неолибералну перспективу доминантних теоријских приступа проучавању миграција, кандидаткиња се бави и њиховим критикама, са посебним фокусом на Де Хасове критике и теорије о вези миграција и сиромаштва. Допринос који је кандидаткиња дала критичким разматрањем постојећих теоријских приступа проучавању миграцијама, огледа се у указивању на основне недостатке ових приступа за анализу предмета истраживања ове дисертације.

Вредност осталих подпоглавља теоријског дела дисертације огледа се у исцрпној анализи хронологије миграционих кретања у Европи после Другог светског рата, као и свестраној анализи процеса управљања миграцијама који је у вези са савременим миграцијама азиланата. У том смислу је проблематизован и положај земаља Западног Балкана у оквиру европске миграционе политике.

Део дисертације који се односи на емпиријско истраживање, методологију његовог извођења, представљање, анализу и повезивање резултата истраживања на више нивоа, је вишеструко значајан. У делу у којем су анализирани постојећи извори података који могу имати значај за истраживање овог проблема, указано је на недостатке и ограничења тих извора, што је пружило могућност превазилажења истих у планирању емпиријског истраживања, које је спроведено у дисертацији. Даље, детаљним образложењем коришћене методологије у истраживању кандидаткиња је показала колико квалитативни приступ истраживању нових или неистражених појава има значај. Основна претпоставка истраживања да миграције тражиоца азила из одабраних земаља Западног Балкана обухватају већином кретање социјално угрожених/искључених категорија становништва, што директно утиче на начин њихове емиграције, и на отежано позиционирање у друштву (тржишту рада, социјалним мрежама), условила је одабир метода случаја, али и указала на потребу за прикупљањем других извора података ради што детаљнијег истраживања цикличних миграција-азиланата.

Ово је довело до стварања веома богате искуствене грађе о овој друштвеној групи и миграторном процесу у којем они учествују, а коју су чиниле њихове животне приче, фотографије са терена, подаци прикупљени непосредним посматрањем, додатни разговори са комшијама и пријатељима, новински чланци и бројни подаци прикупљени од разних организација које на разне начине прате ове цикличне миграције. Користећи метод случаја кандидаткиња је појаву проучавала у целини, са свих аспеката и преко различитих врста података, уз тенденцију ка очувању специфичности и особина различитих случајева, уважавајући друштвени контекст и ширу истраживачку слику коју пружа развојна димензија. Посебну вредност представљају подаци прикупљени путем 40 интервјуа међу цикличним азилантима у Србији, као и подаци добијени путем 30 интервјуа са представницима институција и организација које у свом фокусу имају ову врсту миграције, и то у Србији, БиХ и Северној Македонији. Дакле, поред дубинског интервјуа, кандидаткиња је у процес истраживања укључила и посматрање, анализу докумената, те опажања

истраживача која су настала и током неформалних контаката у раду на терену.

Резултати истраживања су јасно изложени, у складу са претходно постављеним циљевима и задацима. Поједини резултати су представљени табелама и фотографијама, чиме је постигнута већа прегледност и систематичност излагања. Резултати су анализирани, а закључци изведени на неколико нивоа, што представља посебну вредност, јер истраживање није остало на нивоу појединачних одговора. Посебан допринос дисертације, на основу изведених закључака, чине смернице за унапређење истраживања феномена миграција цикличних азиланата. Кандидаткиња је анализирајући резултате истраживања потврдила основну хипотезу да ове миграције обухватају већином кретање социјално угрожених/искључених категорија становништва што директно утиче на начин њихове емиграције, и на отежано позиционирање у друштву дестинације и друштву порекла (тржишту рада, социјалним мрежама). Излагање резултата показало је да је кандидаткиња остварила основни циљ истраживања који је претпостављао анализу друштвених аспеката цикличних миграција азиланата у земљама Западног Балкана. Посебну вредност представља прикупљање, обрада, излагање и тумачење резултата о индивидуалним, породичним, културним, правним, економским и административним аспектима тока цикличних миграција.

Наведене референце обухватају штампане и електронске публикације, на српском и енглеском језику, прописе и медијске изворе и указују на коришћење релевантне литературе у овој дисертацији.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са СЦИ листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Мандић Келијашевић, Љупка (2018). Елементи друштвених сукоба у перспективи савремених миграционих кретања. *Гласник Етнографског института САНУ*. LXV. 65 (3). р. 543 – 557. ISSN 0350 - 0861 (M24)

Мандић Келијашевић, Љупка (2017). Особености социјалног предузетништва у Србији – између друштвене укључености и „професионалне рехабилитације“. *Култура полиса*. год. XIV. бр. 32. 415 – 426. (M51)

Стојшин, Снежана; Мандић Келијашевић, Љупка (2017). Породични односи и функције социјално угрожених породица – студија случаја. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, в. 42, п. 2, р. 411-425, ISSN 2334-7236. (M51)

Мандић Келијашевић, Љупка (2018). Социолошки аспекти инклузивног образовања у условима транзиције. у *Образовање и квалитет живота у условима транзиције : међународни тематски зборник*. ур. Крстић, М., Ранђеловић, Д., Радовић, О. Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини. ISBN 978-86-6349-084-0 (M14)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања показали су да тражиоци азила из земаља Западног Балкана потичу из најсиромашнијих слојева друштва, да су нискоквалификовани или неквалификовани, који своје, углавном економске проблеме, покушавају да реше заузимањем статуса азила у некој од развијених земаља. Потврђене су претпоставке да ове миграције обухватају већином кретање социјално угрожених/искључених категорија становништва, што их чини посебно рањивим у процесу миграције, односно директно утиче на начин њихове емиграције, и на отежано позиционирање у друштву дестинације и друштву порекла (тржишту рада, социјалним мрежама). Дакле, потврђено је да миграције азиланата са ових простора карактеришу елементи културе сиромаштва; да се азиланти из земаља Западног Балкана суочавају са вишеструком друштвеном искљученошћу током процеса миграција и повратка у земљу порекла; да на њихову емиграцију битно утичу институционална ограничења и званичне политике; да и поред постојећих ограничења, ова категорија азиланата успева да развије сопствене стратегије преживљавања. Резултати истраживања довели су до нових сазнања у смислу откривања вишеструких мотива миграција, јер миграције тражилаца азила које су препознате као економске, у основи садрже и елементе потребе за азилом у смислу добијања уточишта и заштите. Дакле, показано је да се тражиоци азила из Србије суочавају са вишеструком друштвеном искљученошћу током процеса миграције и повратка у Србију, али да и поред постојећих ограничења, успевају да развију сопствене „стратегије преживљавања“.

Истраживањем је показано да су у овом типу миграција најчешће учествују припадници ромске популације, који станују у издвојеним, нехигијенским насељима, без адекватне инфраструктуре, односно породице које живе сличним начином живота кроз више генерација. Кандидаткиња ово доводи у везу са постојањем елемената културе сиромаштва која посебно отежава могућност самосталног превазилажења социјалних тешкоћа. Показано је да је, поред изложености екстремном сиромаштву у земљама порекла, популација тражилаца азила суочена са друштвеном искљученошћу у различитим димензијама: у областима становања, приступа институцијама, остваривању права на документа, права на здравствену и социјалну заштиту. Осим постојања културе сиромаштва као „унутрашњег“ чиниоца друштвене искључености и отежане интеграције, кандидаткиња је идентификовала неке од системских и институционалних чинилаца депривације популације азиланата, који показују имплицитне основе потребе за азилом. Кандидаткиња закључује да се сва обележја угрожености азиланата у земљама порекла, заснивају на односу неједнакости и друштвене искључености по више основа, а сваки од њих може бити анализиран посредством дискурса људских права.

Поред ограничавајућих чинилаца код саме популације азиланата, уочена су и веома значајна институционална ограничења њиховој интеграцији у све три земље у којима је рађено истраживање (Србија, БиХ и Северна Македонија). Кандидаткиња је уочила велике тешкоће у планирању и спровођењу мера интеграције миграната, као и недостатак средстава за спровођење ових мера. На основу прикупљених података закључено је да су програми невладиних организација мање ограничени административним оквирима у односу на јавне службе, те они чешће спроводе програме непосредног рада са мигрантима (саветодавна и материјална помоћ, које су углавном краткорочне). Овакви закључци омогућавају бољи увид у проблеме и потребе корисника и дају могућност пројекција за даљи рад што је у интересу како организација тако и миграната. Кандидаткиња је показала је да већину пракси и хуманитарних активности спроводе управо невладине организације које идентификују проблеме и потребе популације повратника, али исте те организације најчешће нису укључене у процесе креирања политика и доношења одлука у њиховој интеграцији. Ови налази су веома значајни јер указују на потребу за чвршћим повезивањем, односно сарадњом

различитих институција, као и институција на различitim нивоима управљања, на локалном, регионалном и националном нивоу.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидаткиња је прегледно, прецизно и систематично приказала резултате истраживања, уз одговарајућа објашњења и анализу. Подаци су прикупљени и обрађени помоћу адекватних поступака, а резултати су јасно и транспарентно тумачени у светлу приказаних теорија.

Комисија закључује да се начин приказа и тумачења резултата истраживања у оквиру ове докторске дисертације, може сматрати адекватним, те на основу тога даје позитивну оцену.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Дисертација кандидаткиње Љупке Мандић Келијашевић је оригиналан допринос науци пошто представља прво и једино (у нашој земљи) истраживање феномена тражиоца азила у земљама Западне Европе. То указује и на научну оправданост овог истраживања у смислу потребе за научним расветљавањем ове недовољно истражене појаве. Дисертација садржи оригиналну синтезу теоријских и емпиријских сазнања о миграцијама азиланата из земаља Западног Балкана. Кандидаткиња, такође, критички преиспитује постојеће теоријске приступе миграцијама, доприносећи научној полемици у овој области.

Оригиналан научни допринос ове дисертације огледа се у научном расветљавању, односно аргументовању и идентификовању карактеристика и пракси тражиоца азила из одабраних земаља Западног Балкана, њиховог друштвеног положаја и улоге у међународном цикличном миграционом процесу, што је до сада било скоро потпуно непознато и неистражено.

Методолошки допринос развоју науке остварен је у формулисању нових хипотеза о узрочним односима као неопходним претпоставкама у будућим, највероватније квантитативним истраживањима, затим у успешном самосталном развијању упитника као основе за дубински интервју у процесу проучавања цикличних и реверзибилних миграционих процеса.

Посебан допринос дисертације науци дају резултати овог истраживања, из три разлога. Прво, јер доприносе обогаћивању и развоју теорија о савременим миграцијама, пошто су цикличне миграције до сада биле неистражене са целовитог друштвеног аспекта. Друго, јер су објашњене основне социјалне, економске, културне, демографске и друге карактеристике друштвене групе која учествује у овом типу миграција. И треће, јер сазнања до којих је кандидаткиња дошла у свом истраживању на основу теоријских уопштавања и анализе прикупљених података и установљених чињеница, пружају основу за практичну примену у креирању старатегија у области миграционе и социјалне политике, у креирању локалних стратегија развоја, затим за практичну примену у инклузивним политикама и креирању мера за сузбијање сиромаштва. Отуда ова дисертација има и научни и друштвени допринос и представља основу која омогућава даља истраживања у овој

области.
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
Недостаци дисертације који би могли да имају утицај на резултате истраживања нису уочени.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија са задовољством предлаже:
да се докторска дисертација под називом <i>Цикличност и реверзибилност миграција азиланата у одабраним земљама Западног Балкана</i> прихвати, а кандидаткињи Љупки Мандић Келијашевић одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Весна Лукић, виши научни сарадник, председник

Проф. др Марица Шљукић, члан Комисије

Проф. др Снежана Стојшин, члан Комисије - ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.